

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2005-2006

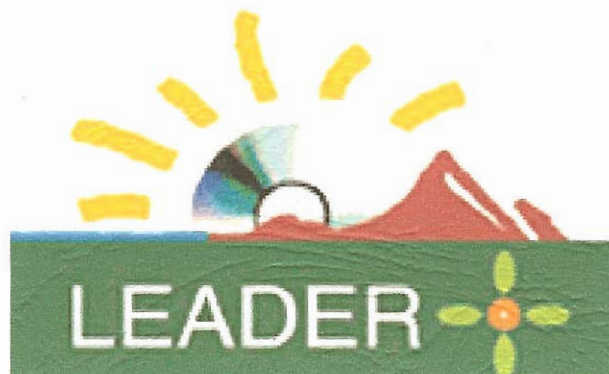
ΜΑΘΗΜΑ: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ,
ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

Υπεύθυνος μαθήματος: Μ. Αγγελίδης

Διδάσκων: Μ.Αγγελίδης

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER +/ ΕΛΛΑΔΑ-Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΝΟΜΟΥ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

ΠΑΝΤΟΥ-ΚΙΚΚΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΜΕΡΟΣ Α	3
Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER +	3
1. Κ.Α.Π. ΚΑΙ ΠΩΣ ΟΔΗΓΗΘΗΚΑΜΕ ΣΤΟ LEADER (I ΚΑΙ II).....	3
2. LEADER + , ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΠΟΙΑ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙ Η ΔΙΑΦΟΡΑ.....	5
ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ LEADER I ΚΑΙ II.....	5
3. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ LEADER +.....	6
4. ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ / ΜΕΤΡΑ.....	7
5. ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ-ΦΟΡΕΙΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ- ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	9
6. ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	11
ΜΕΡΟΣ Β	12
LEADER + και ΕΛΛΑΔΑ	12
1. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	12
2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ LEADER I και II.....	12
3. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ LEADER +	16
Α. Περιοχές εφαρμογής.....	16
Β. Αρχές υπεύθυνες για τη χρηματοδότηση, διαχείριση, εφαρμογή και παρακολούθηση του προγράμματος.....	17
Γ. Φορείς υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων Leader +	18
4. ΤΟ LEADER + ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ / ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ.....	19
Α. Αναπτυξιακή Βορείου Πελοποννήσου Α.Ε. (ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ.).....	20
1. Χάρτης περιοχής παρέμβασης Leader + της ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ.....	20
2. Ταυτότητα του τοπικού προγράμματος	21
3. Προτεινόμενα Μέτρα-Δράσεις	23
Β. Αναπτυξιακή Εταιρεία ‘Πάρνωνας’ Α.Ε.....	24
1. Χάρτης περιοχής παρέμβασης Leader + της ‘ΠΑΡΝΩΝΑΣ’ Α.Ε.	24
2. Ταυτότητα του τοπικού προγράμματος	25
3. Προτεινόμενα Μέτρα-Δράσεις	26
5. ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ LEADER + ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	27
6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	28
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	29

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα που εξετάζει η παρούσα εργασία είναι η Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader +, καθώς και η σημασία της εφαρμογής της στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στις περιοχές παρέμβασης του Νομού Αρκαδίας.

Αρχικά θα γίνει μία παρουσίαση της Κ.Π. Leader +, η οποία αποτελεί την συνέχεια των δύο προηγούμενων προγραμμάτων Leader I και II, και που έχει ως στόχο την στήριξη των τοπικών φορέων των αγροτικών περιοχών να εξετάσουν το δυναμικό της περιοχής τους κάτω από μια πιο ολοκληρωμένη και μακροπρόθεσμη προοπτική.

Στη συνέχεια θα γίνει μία περιγραφή της εφαρμογής της Κ.Π. Leader + στην Ελλάδα, όπου η γεωργία και γενικά οι αγροτικές περιοχές κατέχουν κυρίαρχη θέση στην κοινωνικοοικονομική δραστηριότητα της χώρας και που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα, όπως και σχεδόν όλες οι αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τέλος θα γίνει μία αναφορά στο Νομό Αρκαδίας και συγκεκριμένα στους δύο Οργανισμούς Τοπικής Δράσης που ενεργοποιούνται στην περιοχή αυτή για την εφαρμογή των τοπικών προγραμμάτων της Κ.Π. Leader +.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη συγκεκριμένη εργασία ήταν η εξής: 1) Ανάγνωση του επίσημου κειμένου της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1999) που ορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για την Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader+, όσον αφορά την αγροτική ανάπτυξη, 2) Συλλογή υλικού (άρθρα και άλλα έγγραφα, κρατικά και μη) από το διαδίκτυο. *

Μετά την συγκέντρωση, την παρατήρηση και την αναλυτική επεξεργασία των δεδομένων, εκπονήθηκε η παρούσα εργασία.

* Επίσης, πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικές συνεντεύξεις με στελέχη των 2 αναπτυξιακών εταιρειών "Α.Ο.ΒΟΪΤΕ." και "ΠΑΡΝΟΝΑΣ" Α.Ε.

ΜΕΡΟΣ Α

Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER +

1. Κ.Α.Π. ΚΑΙ ΠΩΣ ΟΔΗΓΗΘΗΚΑΜΕ ΣΤΟ LEADER (I ΚΑΙ II)

Οι αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιμετωπίζουν μια σειρά προβλημάτων που είναι δυνατό να επηρεάσουν σημαντικά την βιωσιμότητά τους. Μερικά από αυτά είναι η γήρανση του πληθυσμού και η αστυφυλία που παρατηρούνται σε αυτές τις περιοχές καθώς και η απώλεια θέσεων εργασίας. Αυτά τα προβλήματα σχετίζονται άμεσα και με τις πιέσεις που δέχονται οι κοινοτικές αγροτικές περιοχές που προέρχονται: από την συνεχώς αυξανόμενη ολοκλήρωση της παγκόσμιας οικονομίας, την επιτάχυνση της διάδοσης και χρήσης νέων τεχνολογιών, από τις μεταβολές στο γεωργικό τομέα μετά την μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. (Κοινή Αγροτική Πολιτική) και τις συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών όσον αφορά την ποιότητα των προϊόντων και τέλος από την γενικευμένη συνεκτίμηση των ζητημάτων που αφορούν το περιβάλλον. Οι έννοιες της προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, της διατήρησης του φυσικού τοπίου και της εφαρμογής φιλικότερων προς το περιβάλλον μεθόδων γεωργικής παραγωγής αποκτούν μεγαλύτερη βαρύτητα καθώς αυξάνεται συνεχώς το ενδιαφέρον της κοινωνίας για προστασία του περιβάλλοντος και μάλιστα στις αγροτικές περιοχές, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 80% του κοινοτικού χώρου.

Η εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για την προστασία του αγροτικού τομέα ήταν απαραίτητη, μετά την ίδρυση της Ε.Ο.Κ., καθώς αυτή συνοδεύτηκε από την αύξηση του ανταγωνισμού λόγω της άρσης των τελωνειακών φραγμών. Η Κ.Α.Π. αναπροσαρμόστηκε αρκετές φορές αλλά είχε πάντα ως στόχο την υποστήριξη της αγροτικής παραγωγής και των εισοδημάτων των αγροτών. Όμως οι νέες συνθήκες στις περιοχές της υπαίθρου (αγροτικές περιοχές) οδήγησαν στην ανάγκη δημιουργίας και εφαρμογής μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής χωρικής (ή αλλιώς τοπικής) ανάπτυξης. Η αναγκαιότητα τοπικής προσέγγισης των προβλημάτων των αγροτικών περιοχών διαπιστώθηκε από τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πιο συγκεκριμένα η **εφαρμογή, αξιολόγηση και αναπροσαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων** που θα οδηγήσουν σε μία **ολοκληρωμένη πολιτική αγροτικής ανάπτυξης**. Αυτόν τον ρόλο ανέλαβε η Πρωτοβουλία **Leader** το 1991, σε συνδυασμό και με την διάδοση των

«σωστών» τοπικών προσεγγίσεων όπως αυτές θα προέκυπταν από τις πιλοτικές εφαρμογές.

Το Leader I (1991-1994) αποτέλεσε την αρχή μιας νέας προσέγγισης στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, η οποία στηρίζεται στην ολοκληρωμένη και συμμετοχική προσέγγιση σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Με το Leader II (1994-1999), γενικεύτηκε η προσέγγιση της πρωτοβουλίας Leader I, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στον καινοτόμο χαρακτήρα των δράσεων και την δυνατότητα επίδειξης και μεταφοράς τους.

Γενικότερα, η πρωτοβουλία Leader (I και II) παρουσίασε σημαντικά πλεονεκτήματα κατά την εφαρμογή της μέχρι και σήμερα στο θέμα της προσέγγισης της ανάπτυξης του αγροτικού χώρου. Τα κυριότερα από αυτά είναι: η κινητοποίηση των τοπικών φορέων, η ανταλλαγή και μεταφορά εμπειριών μέσω της δημιουργίας δικτύων, η διατοπική αλλά και διακρατική συνεργασία σε θέματα που αφορούν τον αγροτικό τομέα και τέλος η αποκεντρωμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση σε τοπικό επίπεδο εκ των κάτω προς τα άνω.

Σε πολλά κράτη-μέλη της Ε.Ε. κατά την εφαρμογή και υλοποίηση των Leader I και II εμφανίστηκαν κάποια προβλήματα όπως: καθυστερήσεις στην επιλογή δικαιούχων, στην υπογραφή συμβάσεων, στην έναρξη των προγραμμάτων, διασκορπισμός χρηματοδοτικών πόρων στις Ομάδες Τοπικής Δράσης κ.λ.π..

Παρόλα αυτά τα προβλήματα η εφαρμογή της πρωτοβουλίας Leader (I και II) κρίθηκε ως θετική και γι' αυτό και πρέπει να συνεχιστεί και να εμβαθύνει ως Leader + (plus:επιπλέον).

2.LEADER + , ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΠΟΙΑ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙ Η ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ LEADER I ΚΑΙ II

Η κοινοτική πρωτοβουλία Leader +, είναι η πρωτοβουλία του αγροτικού τομέα κατά την 3^η προγραμματική περίοδο (2000-2006) που χρηματοδοτείται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. και έρχεται να εφαρμοστεί σε μία περίοδο που η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών αποτελεί κύρια πολιτική της Ε.Ε. Έχει ως βασικό σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της υπαίθρου και την προσέλκυση των νέων, μέσω της υλοποίησης πλέγματος δράσεων που ικανοποιούν παράλληλα τις εθνικές και κοινοτικές προτεραιότητες για τη Γ' Προγραμματική Περίοδο (απασχόληση, ισότητα, προστασία του περιβάλλοντος κτλ) και γενικότερα συμβάλλει στην προσπάθεια της Κοινότητας για οικονομική και κοινωνική συνοχή μέσω της ισόρροπης αειφόρου ανάπτυξης, ιδιαίτερα των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιοχών.

Εξυπηρετεί επίσης τους γενικούς στόχους που έχουν τεθεί για τον αγροτικό τομέα στα πλαίσια του 3^{ου} Κ.Π.Σ. που αφορούν 'τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου και την αποκατάσταση της διαταραγμένης κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας'.

Επιδίωξη της πρωτοβουλίας είναι η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών με την καλύτερη αξιοποίηση των φυσικών, ανθρώπινων και οικονομικών πόρων τους, την ανακάλυψη νέων πηγών εισοδήματος και την παράλληλη προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Βασικό στοιχείο της πρωτοβουλίας Leader + είναι η **συνεργασία**, και λέγοντας συνεργασία εννοούμε τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων ποιότητας μεταξύ διαφόρων φορέων και την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ περιοχών της υπαίθρου του ίδιου κράτους-μέλους αλλά και μεταξύ περιοχών περισσότερων κρατών-μελών (Αγγελίδης,2004). Στα πλαίσια αυτής της πρωτοβουλίας οι άνθρωποι που κατοικούν στις αγροτικές περιοχές συμμετέχουν ενεργά και παίρνουν αποφάσεις οι ίδιοι για την ανάπτυξη της περιοχής τους, προβαίνουν σε μικρές επενδύσεις, ενεργούν συλλογικά μέσα από δίκτυα και στηρίζουν επιχειρηματικές δραστηριότητες. Γι'αυτούς τους λόγους και τα κέντρα λήψης αποφάσεων βρίσκονται στην δική τους περιοχή.

Το Leader + αποτελεί ουσιαστικά τη συνέχεια των πρωτοβουλιών Leader I και II και στοχεύει στην προώθηση της εφαρμογής ολοκληρωμένων και πρωτότυπων ('καινοτομία') στρατηγικών αειφόρου ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών της Ε.Ε.

Σε αντίθεση με τις Leader I και II, όλες οι αγροτικές περιοχές είναι επιλέξιμες στο Leader +.

Επίσης, παρά το γεγονός ότι το Leader + διατηρεί το περιεχόμενο των δύο προηγούμενων πρωτοβουλιών, υπάρχει μία διαφοροποίηση που εκφράζεται με την προσθήκη του + (plus δηλ. επιπλέον). Επιδιώκει δηλαδή κάτι επιπλέον από αυτό που προσέφεραν οι προηγούμενες εφαρμογές. Αυτό ουσιαστικά σχετίζεται με το θέμα της δικτύωσης.

Ο πιλοτικός-πειραματικός χαρακτήρας της πρωτοβουλίας Leader + εξασφαλίζεται κυρίως μέσω των δικτύσεων και των συνεργασιών. Δίνεται μεγάλη σημασία στην δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων, την κοινή προβολή και προώθηση, την συνεργασία και την συλλογική στήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που θα εξασφαλίσουν την βιωσιμότητα αλλά και την συμπληρωματικότητα των δράσεων.

Η έννοια «πιλοτικός» μπορεί να επιτευχθεί με:

- Την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών που σχετίζονται με τις τοπικές ιδιομορφίες.
- Την εφαρμογή νέων μεθόδων οι οποίες αξιοποιούν το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής αλλά και τους φυσικούς και χρηματοδοτικούς πόρους αυτής.
- Την διασύνδεση έργων, δράσεων και επιχειρήσεων όλων των τομέων της οικονομίας.
- Την υιοθέτηση πρωτότυπων-καινοτόμων μορφών οργάνωσης και συμμετοχής του τοπικού πληθυσμού στην διαδικασία λήψης αποφάσεων.

3.ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ LEADER +

Το Εθνικό πρόγραμμα Leader + υιοθετεί δύο γενικούς αναπτυξιακούς στόχους:

1^{ος} Στόχος: **Η ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας, αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου, μέσω πιλοτικών εφαρμογών.**

Ο στόχος αυτός βρίσκεται σε απόλυτη αντιστοιχία με τις προτεραιότητες της Ε.Ε. που αφορούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών. Με το στόχο αυτό επιδιώκεται η ανάπτυξη και αξιοποίηση των περιοχών εφαρμογής με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ούτως ώστε να εξομαλυνθούν οι διαφορές που

παρατηρούνται ανάμεσα στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των ορεινών και μη περιοχών.

2^{ος} Στόχος: Η ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Και αυτός ο στόχος βρίσκεται σε αντιστοιχία με τις βασικές επιδιώξεις της Ε.Ε. για ανάπτυξη, διατήρηση και ενίσχυση ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού στις αγροτικές περιοχές.

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται τοπικά με την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής, η οποία διαρθρώνεται γύρω από ένα σημαντικό θέμα, το «Θέμα Συσπείρωσης». Τα «θέματα συσπείρωσης» των τοπικών προγραμμάτων αφορούν:

- Την βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιοχές παρέμβασης.
- Την χρήση σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών.
- Την αξιοποίηση και προώθηση των τοπικών προϊόντων μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης στις αγορές με την ενδυνάμωση διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων, κυρίως για μικρές παραγωγικές μονάδες.
- Την αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης των περιοχών κοινοτικού ενδιαφέροντος NATURA 2000.

4.ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ / ΜΕΤΡΑ

Το πρόγραμμα διαρθρώνεται γύρω από 4 άξονες προτεραιότητας:

Άξονας προτεραιότητας 1: **«Ολοκληρωμένες, πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης».**

Άξονας προτεραιότητας 2: **«Στήριξη συνεργασίας μεταξύ αγροτικών περιοχών».**

Άξονας προτεραιότητας 3: **«Δικτύωση».**

Άξονας προτεραιότητας 4: **«Διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση του προγράμματος».**

Οι παραπάνω άξονες προτεραιότητας συνοδεύονται από κάποια μέτρα. Πιο συγκεκριμένα:

Όσον αφορά τον *άξονα προτεραιότητας 1*: πρόκειται για τον βασικό άξονα που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα στο πρόγραμμα (90% της κοινοτικής συνδρομής). Τα μέτρα είναι τα παρακάτω:

1. Τεχνική στήριξη των φορέων υλοποίησης (Ομάδες Τοπικής Δράσης), δηλαδή στελέχωση, λειτουργία, εξοπλισμός και μηχανοργάνωση αυτών των Ομάδων, καθώς και ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού.
2. Ενισχύσεις σε επενδύσεις-Στήριξη στην Επιχειρηματικότητα. Σχετίζεται με την δημιουργία, βελτίωση των διαφόρων υποδομών (διανυκτέρευσης, εστίασης...) και την ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών αγροτικού τουρισμού (ορεινός, κατασκηνωτικός, ιαματικός, εκπαιδευτικός...). Ακόμη αφορά την ενίσχυση αλλά και την δημιουργία διαφόρων τοπικών επιχειρηματικών μονάδων και τέλος τις επενδύσεις που ενισχύουν την συλλογική, τομεακή κα διατομεακή δράση με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και νέων τεχνικών.
3. Υποστηρικτικές ενέργειες, που αφορούν τις διάφορες ενέργειες προβολής και προώθησης, την κατάρτιση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων καθώς και την εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού και τέλος την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης.
4. Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, με την κατάλληλη αξιοποίηση, ανάδειξη και προστασία των περιοχών φυσικού κάλλους, τοπίων και περιοχών NATURA 2000 καθώς και με τη δημιουργία διαδρομών πρόσβασης σε αυτά (μονοπάτια, γέφυρες, καταφύγια...). Επίσης με δράσεις για την αναβάθμιση της οικιστικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και τέλος με την ενίσχυση και προβολή τοπικών πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Αναφορικά με τον *άξονα προτεραιότητας 2*: αυτός συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης μεταξύ των περιοχών εφαρμογής. Η χρηματοδοτική βαρύτητα του συγκεκριμένου άξονα ανέρχεται στο 4% της κοινοτικής συνδρομής. Τα προτεινόμενα μέτρα είναι τα έξης:

1. Συνεργασία μεταξύ των περιοχών της χώρας εφαρμογής του προγράμματος δηλαδή διατοπική-διαπεριφερειακή συνεργασία πάνω σε θέματα αγροτικού τουρισμού, νέων τεχνολογιών και τεχνογνωσίας, περιβάλλοντος κ.τ.λ.

2. Συνεργασία μεταξύ των περιοχών δύο ή και περισσότερων κρατών δηλαδή διακρατική συνεργασία που αφορούν τα ίδια θέματα.

Όσον αφορά τον **άξονα προτεραιότητας 3**, η χρηματοδοτική του βαρύτητα ανέρχεται στο 1% της κοινοτικής συνδρομής. Τα μέτρα του συγκεκριμένου άξονα σχετίζονται με την στήριξη της λειτουργίας του δικτύου Leader + της εκάστοτε περιοχής αλλά και με την δημιουργία και στήριξη της Μονάδας Εμπύχωσης Δικτύου (Μ.Ε.Δ.) του Leader +, μιας μονάδας δηλαδή που συμβάλλει σε ενέργειες διάδοσης πληροφοριών και παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες στις Ομάδες Τοπικής Δράσης.

Τέλος, σχετικά με τον **άξονα προτεραιότητας 4**, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ειδική μονάδα διαχείρισης της πρωτοβουλίας και εθνική επιτροπή παρακολούθησης αυτή για την επιτυχία των στόχων και την έγκαιρη υλοποίηση της παρέμβασης, καθώς και την εξασφάλιση της μέγιστης αποτελεσματικότητας, συμπληρωματικότητας και χρήσης διαχείρισης των πόρων. Η χρηματοδοτική βαρύτητα του άξονα 4 ανέρχεται στο 5% της συνολικής κοινοτικής συνδρομής.

5.ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ-ΦΟΡΕΙΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ- ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Δικαιούχοι της χρηματοδοτικής συνδρομής της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader + είναι ένα σύνολο εταίρων με την ονομασία «Ομάδες Τοπικής Δράσης» (Ο.Τ.Δ.). Οι Ο.Τ.Δ. είναι φορείς της αναπτυξιακής στρατηγικής και αυτές σχεδιάζουν και ευθύνονται για την υλοποίηση των τοπικών προγραμμάτων που εντάσσονται στα πλαίσια της πρωτοβουλίας. Πρόκειται για ανώνυμες αναπτυξιακές εταιρίες οι οποίες πρέπει να αποτελούνται από ένα ισορροπημένο και αντιπροσωπευτικό σύνολο εταίρων των κοινωνικοοικονομικών κύκλων της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα αποτελούνται από συλλογικούς φορείς του ευρύτερου Δημοσίου ή Ιδιωτικού τομέα όπως: η Τοπική Αυτοδιοίκηση (α΄ και β΄ βαθμού), Σύλλογοι, Παραγωγικά και Επιστημονικά Επιμελητήρια, Συνεταιρισμοί και Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών, επιστημονικοί φορείς, περιβαλλοντικές και λοιπές οργανώσεις, εκπρόσωποι εργαζομένων, ιδιώτες κ.τ.λ..

Τα κύρια χαρακτηριστικά των Ομάδων Τοπικής Δράσης είναι:

- η μορφή Ανώνυμης Εταιρείας
- η ευρεία συμμετοχή τοπικών φορέων
- η εγκατάσταση στις συγκεκριμένες περιοχές
- η ύπαρξη ικανής οικονομικής ευρωστίας
- η στελέχωση με εξειδικευμένο και επαρκές ανθρώπινο δυναμικό

Στην Ελλάδα, στα πλαίσια του Leader + έχει εγκριθεί η υλοποίηση 40 Ομάδων Τοπικής Δράσης.

Διαδικασία

Τα κράτη-μέλη αφού πρώτα έχουν ενημερωθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα διατιθέμενα χρηματικά ποσά υποβάλλουν τις προτάσεις τους για τα προγράμματα της πρωτοβουλίας Leader +. Το υποβαλλόμενο πρόγραμμα θα πρέπει να αναφέρει με σαφήνεια τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα και τις δυνατότητες της περιοχής παρέμβασης και εφαρμογής του προγράμματος, τους ειδικούς στόχους που θέτει το υλοποίηση της πρωτοβουλίας Leader +, τον συνδυασμό του προγράμματος με τις ήδη ασκούμενες πολιτικές ή αυτές που θα ασκηθούν στο μέλλον, την σχεδιαζόμενη στρατηγική του και τις συνέπειες που θα έχει στο περιβάλλον.

Η αξιολόγηση του υποβαλλόμενου προγράμματος στηρίζεται σε φυσικούς, οικονομικούς και ειδικούς δείκτες που αφορούν την ολοκληρωμένη χωρική θεώρηση, τον πιλοτικό χαρακτήρα των δράσεων, την λειτουργία του σχήματος των Ομάδων Τοπικής Δράσης, τη δικτύωση αλλά και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Χρηματοδότηση

Η πρωτοβουλία Leader + συγχρηματοδοτείται από το κράτος-μέλος και την Κοινότητα. Η συνολική συνεισφορά του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων-Τμήμα Προσανατολισμού στη Leader + για το χρονικό διάστημα 2000-2006 ανέρχεται σε 2.020 εκατομμύρια ευρώ (σε τιμές 1999).

6.ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις που σημειώνονται σήμερα στις Χώρες μιας διευρυνόμενης Ευρωπαϊκής Ένωσης καθιστούν τον αγροτικό χώρο πεδίο σημαντικών αλλαγών.

Ειδικότερα, οι μεταβολές λόγω της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ, η επεκτεινόμενη παγκοσμιοποίηση της αγοράς και η ένταξη των προϊόντων σε διεθνή ανταγωνισμό, οι αυξανόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών για ποιοτικά προϊόντα και η ανάγκη σύγκλισης του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων της υπαίθρου με το αντίστοιχο των αστικών περιοχών αποτελούν τις σημαντικότερες προκλήσεις, στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί ο αγροτικός χώρος.

Μπροστά στην κατάσταση αυτή και με δεδομένη την **ανάγκη διατήρησης μιας ζωντανής και παραγωγικής υπαίθρου** απαιτείται ο κατάλληλος σχεδιασμός και η υλοποίηση ενεργειών που να στοχεύουν στην ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη που θα επηρεάσει, θα συμπληρώσει και θα ενισχύσει την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης στην Κοινότητα.

Αυτό ακριβώς εκφράζει και η κοινοτική πρωτοβουλία Leader + , η οποία έρχεται να συμπληρώσει τα καθιερωμένα προγράμματα με την ενθάρρυνση των ολοκληρωμένων ενεργειών που σχεδιάζονται και υλοποιούνται στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων σε τοπική κλίμακα.

ΜΕΡΟΣ Β

LEADER + ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ

1. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, ο πρωτογενής τομέας και ειδικότερα η γεωργία είχε και εξακολουθεί να έχει σημαντική θέση τόσο σαν τομέας οικονομικής δραστηριότητας όσο και σαν παράγοντας διατήρησης της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής μεγάλων περιοχών της ελληνικής επικράτειας.

Συνεπώς, η αναπτυξιακή ανασυγκρότηση του αγροτικού χώρου, όπου δεσπόζουσα θέση κατέχει ο γεωργικός τομέας, αποτελεί το μοχλό για οποιαδήποτε προσπάθεια περιφερειακής ανάπτυξης στο μεγαλύτερο μέρος του Ελλαδικού χώρου.

Όπως όλες οι αγροτικές περιοχές της Ε.Ε., έτσι και της Ελλάδας αντιμετωπίζουν μία σειρά προβλημάτων τα οποία μπορούν να επηρεάσουν σοβαρά την βιωσιμότητα τους. Μεταξύ των προβλημάτων που επισημαίνονται είναι η γήρανση πληθυσμού, η μετακίνηση προς τα αστικά κέντρα και η απώλεια θέσεων εργασίας. Παράλληλα η διαφαινόμενη ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων και υλοποίηση των διευρωπαϊκών δικτύων δημιουργούν κινδύνους για την περαιτέρω «περιθωριοποίηση» των αγροτικών περιοχών.

Η εμπειρία του παρελθόντος έδειξε ότι ορισμένες τέτοιες περιοχές μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά αρκετά από τα προβλήματα αυτά μέσω ειδικών πρωτοβουλιών όπως ήταν οι κοινοτικές Πρωτοβουλίες LEADER I και LEADER II οι οποίες απετέλεσαν την απαρχή μίας προσέγγισης ολοκληρωμένης ανάπτυξης σε χωρικό επίπεδο.

2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ LEADER I ΚΑΙ II

Η εφαρμογή της Leader στην Ελλάδα είχε πολύ **θετικά αποτελέσματα** στον αγροτικό χώρο. Μέσω των LEADER I και LEADER II υλοποιήθηκε ένας πολύ μεγάλος αριθμός έργων-δράσεων (περίπου 5000, σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της υπαίθρου). Όπως ήταν αναμενόμενο, παρουσιάστηκαν αρκετές **δυσκολίες** στην εφαρμογή των προγραμμάτων αλλά και στην μακροπρόθεσμη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων τους.

Παρ'όλα αυτά, η συνεισφορά τους ήταν πολύ σημαντική στην βελτίωση της εταιρικής (οριζόντιας και κάθετης) και της αποδοτικότητας των τοπικών παρεμβάσεων στον αγροτικό ελληνικό χώρο (ιδιαίτερα μέσω της διαδικασίας της εκμάθησης που προβλέπει η πρωτοβουλία Leader).

Πιο συγκεκριμένα:

Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας **LEADER I** υλοποιήθηκαν 25 προγράμματα ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης από αντίστοιχες Ομάδες Τοπικής Δράσης, ύψους Δημόσιας Δαπάνης **70 εκ. euro** περίπου.

Συνολικά υλοποιήθηκαν **1732** έργα και δράσεις, από τα οποία τα 163 αφορούσαν ενέργειες τεχνικής στήριξης στην αγροτική ανάπτυξη και στους Φορείς Υλοποίησης, τα 154 επαγγελματική κατάρτιση, τα 807 επενδύσεις αγροτουρισμού, τα 258 επενδύσεις μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών, τα 264 επενδύσεις αξιοποίησης και εμπορίας της γεωργικής, δασοκομικής και αλιευτικής παραγωγής, τα 86 επενδύσεις αξιοποίησης και προστασίας περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς (Αγγελίδης,2004).

Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας **LEADER II** εγκρίθηκε η εφαρμογή τοπικών προγραμμάτων 49 Ομάδων Τοπικής Δράσης και 7 θεματικών προγραμμάτων Συλλογικών Φορέων. Συνολικά εγκρίθηκε η υλοποίηση **3.270** έργων και δράσεων, η συνολική Δημόσια Δαπάνη των οποίων ανέρχεται σε **210,7 εκ. euro** περίπου. Ειδικότερα, εγκρίθηκαν 2 σχέδια απόκτησης ικανοτήτων, 70 δράσεις στα πλαίσια της τεχνικής στήριξης των Φορέων Υλοποίησης, 160 περίπου καταρτίσεις, 1150 έργα αγροτικού τουρισμού και ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, 508 επενδύσεις μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών, 765 έργα αξιοποίησης και εμπορίας γεωργικής, δασοκομικής και αλιευτικής παραγωγής, 600 επενδύσεις προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς και 16 σχέδια διακρατικής συνεργασίας(Αγγελίδης,2004).

Εάν επιχειρήσουμε έναν ποιοτικό απολογισμό των δύο αυτών πρωτοβουλιών θα διαπιστώσουμε τα ακόλουθα **θετικά στοιχεία**:

☛ Οι τοπικές κοινωνίες ήρθαν σε επαφή με τη λογική των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων και καλλιέργησαν στον τοπικό πληθυσμό την ανάγκη ενεργοποίησής του για συμμετοχή τόσο στο σχεδιασμό, όσο και στην εφαρμογή πρωτοβουλιών που θα του δώσουν νέες διεξόδους απασχόλησης και εισοδημάτων.

- ☛ Το τοπικό επιστημονικό δυναμικό αφυπνίσθηκε και δημιουργήθηκαν “τοπικοί πυρήνες” που στην πλειοψηφία τους, άσκησαν τον ρόλο που τους ανατέθηκε, δηλαδή αυτόν των αναπτυξιακών εκείνων μονάδων, που αναλαμβάνουν να εντοπίσουν τις ανάγκες της περιοχής τους σε συνεργασία με τον τοπικό πληθυσμό, να προτείνουν ολοκληρωμένες λύσεις ανάπτυξης και να εφαρμόσουν τη διαδικασία της αποκεντρωμένης χρηματοδότησης – ενίσχυσης και παρακολούθησης των έργων με διαφάνεια και ευελιξία.
- ☛ Έγινε κατανοητή η ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων με έμφαση στην αξιοποίηση έργων και δραστηριοτήτων, που υλοποιήθηκαν ή υλοποιούνται στα πλαίσια άλλων προγραμμάτων, ώστε να υπάρχουν πολλαπλασιαστικά οφέλη για τις περιοχές.
- ☛ Αποκτήθηκε εμπειρία και αναπτύχθηκαν νέες μέθοδοι προγραμματισμού και διοίκησης με κατεύθυνση την άμεση στήριξη των κοινών τοπικών πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.
- ☛ Ενισχύθηκαν μικρές επενδυτικές πρωτοβουλίες, προωθήθηκε η τοπική αγροτική παραγωγή, αξιοποιήθηκαν τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, αναδείχθηκαν αξιόλογοι φυσικοί και ιστορικοί χώροι και δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις εναλλακτικού εισοδήματος.
- ☛ Δόθηκε η δυνατότητα πρόσβασης του πληθυσμού των περιοχών παρέμβασης στις νέες τεχνολογίες για τον εκσυγχρονισμό της διαδικασίας παραγωγής, πληροφόρησης και επικοινωνίας (χρήση πληροφορικής και τεχνική στήριξη) με αποτέλεσμα να δοθούν νέες διέξοδοι στην ανταγωνιστικότητα της κάθε περιοχής.
- ☛ Στηρίχθηκε η καινοτομία και η διαδικασία «διάδοσής» της σε όλα τα επίπεδα έκφρασης των κατοίκων της υπαίθρου.
- ☛ Δημιουργήθηκαν και διατηρήθηκαν θέσεις εργασίας σε περιοχές με έντονα προβλήματα ανεργίας και αυτό λειτούργησε θετικά, στο μέτρο του δυνατού, στον περιορισμό της εσωτερικής μετανάστευσης.
- ☛ Έγινε κατανοητή η σημασία της ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ αγροτικών περιοχών της Ελλάδας και άλλων αγροτικών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ωστόσο, παρά τα παραπάνω θετικά αποτελέσματα, οι πρωτοβουλίες Leader I και II αντιμετώπισαν κάποια **προβλήματα** κατά την εφαρμογή τους:

☛ Η έγκριση σχετικά μεγάλου αριθμού τοπικών προγραμμάτων σε συνδυασμό με τους μικρούς σχετικά διαθέσιμους πόρους οδήγησε στη μη αποτελεσματική συγκέντρωση οικονομικών πόρων και την επιλογή φορέων μικρής σχετικά κλίμακας. Αυτό είχε ως συνέπεια την μείωση της συνοχής και της ισόρροπης αποτελεσματικότητας του Εθνικού προγράμματος.

☛ Εξαιτίας της μεγάλης προσπάθειας για κάλυψη μεγάλων αναγκών σε ορισμένες περιοχές, οι στόχοι που υιοθετήθηκαν ήταν λιγότερο ξεκάθαροι και ρεαλιστικοί ενώ οι δεσμοί μεταξύ των ενεργειών που προτάθηκαν χαλαροί, με αποτέλεσμα την μείωση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος σε αυτές τις περιοχές.

☛ Πολλά προγράμματα παρουσίασαν καθυστερήσεις στην εφαρμογή τους, γεγονός που οφείλεται στην μη ετοιμότητα και έλλειψη εμπειρίας των φορέων υλοποίησης και στις διαδικασίες διαχείρισης δημόσιου χρήματος από ορισμένους Φορείς Υλοποίησης.

☛ Η κάλυψη της ίδιας συμμετοχής αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα έγκαιρης υλοποίησης του προγράμματος και ιδιαίτερα στις περισσότερο μειονεκτικές περιοχές. Το γεγονός αυτό παρατηρήθηκε κυρίως στους μικρούς ΟΤΑ.

☛ Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, το οποίο, σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ήταν σαφές, είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην έναρξη των εργασιών ή και την εξαίρεση έργων από το πρόγραμμα.

☛ Καθυστερήσεις που διαπιστώθηκαν κυρίως στην υλοποίηση δημοσίων έργων, εξαιτίας των αναγκαίων χρονοβόρων διαδικασιών δημοπράτησης και ανάθεσης.

3.ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ LEADER +

A. Περιοχές εφαρμογής

Σύμφωνα με τη σχετική Ανακοίνωση της Επιτροπής Ε.Ε. η πρωτοβουλία LEADER+ μπορεί να εφαρμοσθεί σε όλες τις αγροτικές περιοχές της Ελλάδας, όπως ίσχυε και στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους.

Όμως λόγω της ύπαρξης συγκεκριμένων πόρων, της ανάγκης αποφυγής διασποράς τους και της ανάγκης «εστιασμού» των παρεμβάσεων σε περιοχές που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα διαρθρωτικά προβλήματα, κρίθηκε αναγκαίο να περιορισθεί η έκταση τού κατ' αρχήν επιλέξιμου χώρου για την εφαρμογή του LEADER+.

Για το λόγο αυτό, η πρωτοβουλία Leader +, εφαρμόζεται σε ορεινές περιοχές (περιοχές που είναι χαρακτηρισμένες από τον εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατάλογο των ορεινών, μειονεκτικών και με ειδικά προβλήματα περιοχών) και σε νησιωτικές περιοχές που παρουσιάζουν εντονότερα κοινωνικοοικονομική υστέρηση.

Ωστόσο, σε αιτιολογημένες περιπτώσεις είναι δυνατή η επέκταση της περιοχής εφαρμογής σε μειονεκτικές περιοχές της Χώρας, εφόσον αυτές:

- ☛ είναι γεωγραφικά επαπτόμενες με τις ορεινές περιοχές,
- ☛ αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα,
- ☛ παρουσιάζουν αναπτυξιακή προοπτική και
- ☛ συμβάλλουν στην αναπτυξιακή προοπτική της ορεινής περιοχής, αποτελώντας πόλο έλξης και ανάπτυξης αυτής.

Επίσης, σε περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο NATURA 2000 και κατ' εξαίρεση σε κομβικά σημεία εκτός περιοχής παρέμβασης, είναι δυνατή η εφαρμογή δράσεων οι οποίες συμβάλλουν στη στήριξη της αναπτυξιακής διαδικασίας της περιοχής εφαρμογής (π.χ. δράσεις προβολής-προώθησης, συνεργασίες, δικτύώσεις).

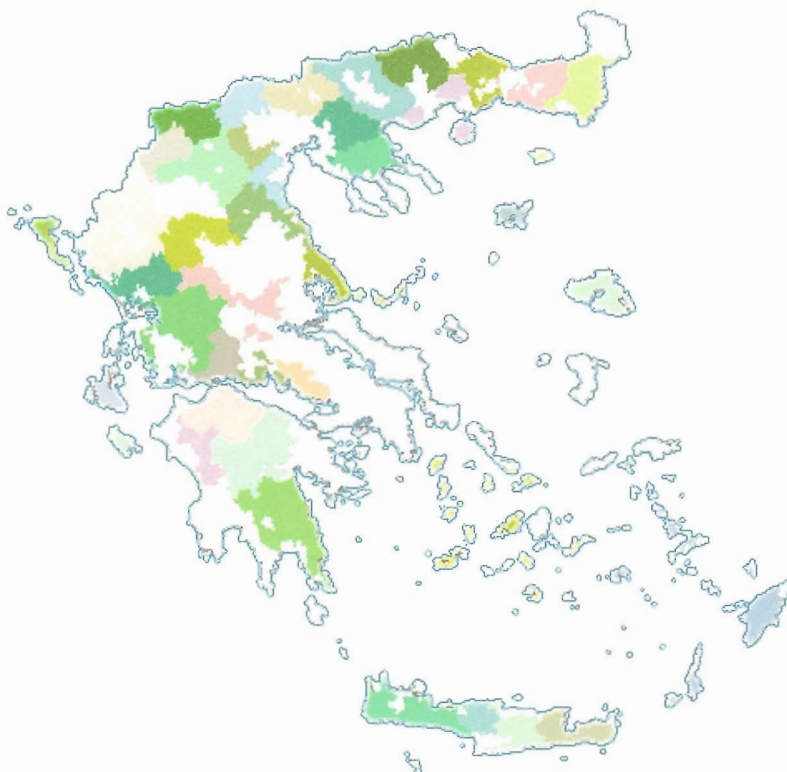
Τέλος, τα τοπικά προγράμματα LEADER+ μπορούν να εφαρμόζονται και σε περιοχές Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ. Υπ. Γεωργίας και ΠΕΠ), εφόσον αυτές πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις. Στις περιοχές αυτές η εφαρμογή τοπικού προγράμματος LEADER+ είναι δυνατή μόνο για δράσεις που:

- ☛ καλύπτουν το ευρύτερο πεδίο επιλεξιμότητας της LEADER+ (π.χ. θέματα επιχειρηματικότητας ΕΤΠΑ, παρεμβάσεις NATURA 2000 εκτός δασικών και γεωργικών εκτάσεων κ.λ.π.),
- ☛ δεν θα περιληφθούν τελικά στο σχεδιασμό του ολοκληρωμένου προγράμματος,
- ☛ δρουν συμπληρωματικά και ενισχύουν την αποτελεσματικότητα αυτών που προβλέπονται στο ολοκληρωμένο πρόγραμμα (π.χ. συνεργασίες, δικτύώσεις κ.λπ.),
- ☛ εξασφαλίζουν την πιλοτική διάσταση του τοπικού προγράμματος και αναδεικνύουν την προστιθέμενη αξία της κοινοτικής πρωτοβουλίας.

B. Αρχές υπεύθυνες για τη χρηματοδότηση, διαχείριση, εφαρμογή και παρακολούθηση του προγράμματος

- ☛ Το πρόγραμμα Leader + χρηματοδοτείται στο σύνολό του, από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε. (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων), Τμήμα Προσανατολισμού, στα πλαίσια της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής του Ταμείου, ώστε να εξασφαλιστεί η ολοκληρωμένη διάσταση.
 - ☛ Για την κανονικότητα και αποτελεσματικότητα της διαχείρισης και εφαρμογής του Ε.Π. Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader + , υπεύθυνη είναι η Ειδική Υπηρεσία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων με τίτλο: «Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader +», η οποία υπάγεται στην Ειδική Γραμματεία Προγραμματισμού και Εφαρμογών Γ' Κ.Π.Σ. του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.
 - ☛ Για την παρακολούθηση της αποτελεσματικής και ορθής εφαρμογής του Ε.Π. Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader + ,την ευθύνη έχει η Επιτροπή Παρακολούθησης Ε.Π. Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader + .
 - ☛ Για την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια των χρηματοδοτικών ροών και για την είσπραξη της κοινοτικής συμμετοχής υπεύθυνη είναι η Ειδική Υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών: «Αρχή Πληρωμής».
- Ανάμεσα στις Κοινοτικές-Εθνικές Αρχές και τους δικαιούχους φορείς του προγράμματος ενδιάμεσος φορέας ορίζονται οι **Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.)-Αναπτυξιακές Εταιρείες**.

Στην Ελλάδα έχουν εγκριθεί **40 Ομάδες Τοπικής Δράσης**, οι οποίες θα υλοποιήσουν τα τοπικά προγράμματα Leader + και που απεικονίζονται χαρακτηριστικά στον χάρτη που ακολουθεί.

Πηγή: www.leader-plus.gr

Γ. Φορείς υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων Leader +

Όπως προαναφέρθηκε, τα τοπικά προγράμματα που εντάσσονται στα πλαίσια της πρωτοβουλίας σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης. Οι Ομάδες αυτές θα πρέπει να αποτελούν τη σύγκλιση του προβληματισμού των κοινωνικών, οικονομικών και λοιπών εταίρων μιας περιοχής στα πλαίσια ισχυρής και διευρυμένης βάσης συνεργασίας και να αποτυπώνουν τη συμφωνία όλων για την ανάγκη συντονισμένης προώθησης ενός νέου τρόπου ανάπτυξης της περιοχής τους, με βάση την από κοινού εφαρμογή συγκεκριμένης αναπτυξιακής στρατηγικής.

Ως νομική μορφή της Ομάδας Τοπικής Δράσης ορίζεται αυτή της Ανώνυμης Εταιρείας, της οποίας μέλη αποτελούν συλλογικοί φορείς του ευρύτερου Δημόσιου τομέα και του ιδιωτικού τομέα.

Ως ενδεικτικοί εταίροι - μέτοχοι θα μπορούσαν να αναφερθούν : η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτου και δεύτερου βαθμού, Σύλλογοι, Παραγωγικά και Επιστημονικά Επιμελητήρια, Συνεταιρισμοί και Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών, επιστημονικοί φορείς, περιβαλλοντικές και λοιπές οργανώσεις, εκπρόσωποι εργαζομένων, ιδιώτες (ΝΠΙΔ, φυσικά πρόσωπα) και άλλοι ως απόδειξη της ενεργοποίησης και συμμετοχής του τοπικού πληθυσμού.

Ποιοι μπορούν να υποβάλλουν επενδυτική πρόταση στα πλαίσια ενός τοπικού προγράμματος Leader + ;

Η υποβολή επενδυτικών προτάσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί από φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την υποβολή προτάσεων είναι:

- η ύπαρξη εγκεκριμένου προγράμματος Leader + στην περιοχή,
- η επενδυτική πρόταση να εντάσσεται στη φιλοσοφία και το περιεχόμενο του τοπικού προγράμματος,
- ο ενδιαφερόμενος να διαθέτει τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους (ίδια συμμετοχή).

Στη συνέχεια, οι προτάσεις αυτές αξιολογούνται και επιλέγονται προς υλοποίηση από την αρμόδια επιτροπή.

4. ΤΟ LEADER + ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ / ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Στην Πελοπόννησο δραστηριοποιούνται 4 Ομάδες Τοπικής Δράσης, οι οποίες είναι:

- ☛ Αναπτυξιακή Βορείου Πελοποννήσου Α.Ε.
- ☛ Αναπτυξιακή Εταιρεία 'Πάρνωνας' Α.Ε.
- ☛ Αναπτυξιακή Ολυμπίας Α.Ε.
- ☛ Αναπτυξιακή Αχαΐας Α.Ε.

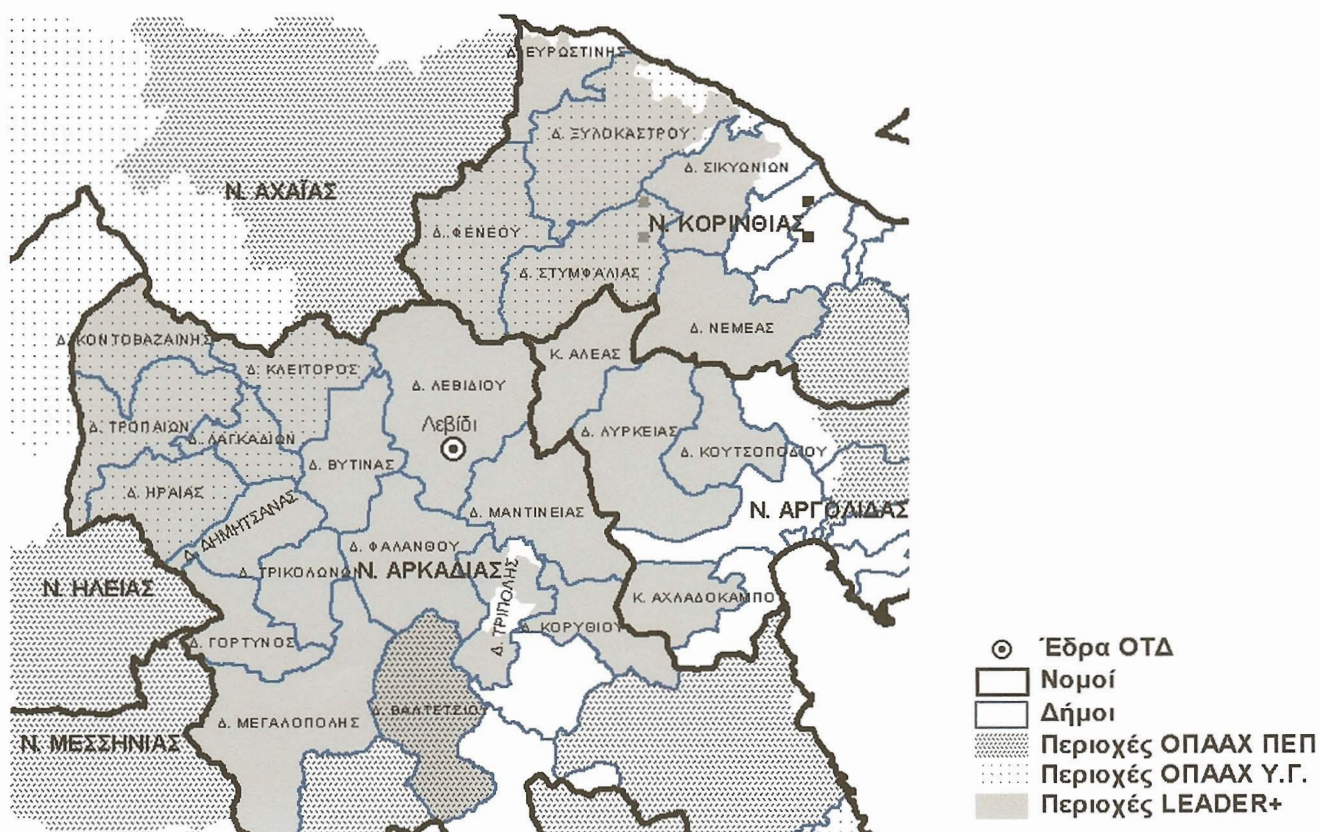
Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε την περιοχή εφαρμογής του Leader + στο Νομό Αρκαδίας. Στον συγκεκριμένο νομό δραστηριοποιούνται δύο Ομάδες Τοπικής Δράσης. Η Αναπτυξιακή Βορείου Πελοποννήσου Α.Ε. (ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ. Α.Ε.) και η Αναπτυξιακή Εταιρεία 'Πάρνωνας' Α.Ε.

Μέσω της μελέτης των δράσεων των δύο αυτών εταιρειών θα προκύψει και η εφαρμογή της κοινοτικής πρωτοβουλίας Leader + στον Νομό Αρκαδίας.

Α. Αναπτυξιακή Βορείου Πελοποννήσου Α.Ε. (ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ.)

Η Αναπτυξιακή Βορείου Πελοποννήσου Α.Ε. (ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ. Α.Ε.) ιδρύθηκε το 1995 από 102 Δήμους-Κοινότητες και Φορείς των ορεινών τμημάτων των Νομών Αργολίδας, Αρκαδίας και Κορινθίας, με σκοπό να αποτελέσει ένα αξιόπιστο και αποτελεσματικό αναπτυξιακό εργαλείο στα χέρια των Ο.Τ.Α. και της τοπικής κοινωνίας της περιοχής παρέμβασης της.

1. Χάρτης περιοχής παρέμβασης Leader + της ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ.

Πηγή: www.leader-plus.gr

Πιο συγκεκριμένα:

Από τους 16 Δήμους του Νομού Αρκαδίας που ανήκουν στο πεδίο δράσης της ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ., οι 10 θεωρούνται ως «καθαρή» περιοχή Leader + που θα χρηματοδοτηθεί από το τοπικό πρόγραμμα Leader + και οι 6 ως περιοχή εφαρμογής Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.). Αναλυτικότερα οι 10 αυτοί Δήμοι είναι οι εξής: Δήμοι Βυτίνας, Γόρτυνος, Δημητσάνας, Λεβιδίου, Μαντινείας, Τρικολώνων, Φαλάνθου, Τρίπολης, Κορυθίου, Μεγαλόπολης.

2. Ταυτότητα του τοπικού προγράμματος

Ο χαρακτηριστικός τίτλος του προγράμματος είναι: **«Παλμοί πολιτισμού στους φιλόξενους δρόμους της καρδιάς της θελκτικής Πελοποννήσου»**. Το θέμα συσπείρωσης του Τοπικού Προγράμματος αφορά την **«αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων και των περιοχών Natura»** και σχετίζεται απόλυτα με τους πόρους, την φυσιογνωμία και ταυτότητα της περιοχής.

-Η περιοχή παρέμβασης διοικητικά ανήκει στην Περιφέρεια Πελοποννήσου της οποίας καταλαμβάνει το Βόρειο τμήμα, γεγονός που καθόρισε και το όνομα της ΟΤΔ ως Αναπτυξιακής Ανώνυμης Εταιρείας Βορείου Πελοποννήσου-

Ο στρατηγικός στόχος του τοπικού προγράμματος συγκεκριμενοποιείται στην ανάδειξη και την τουριστική αξιοποίηση της περιοχής παρέμβασης. Για την επίτευξη αυτού του στρατηγικού στόχου προτείνονται πολλαπλές ενδιαφέρουσες διαδρομές οι οποίες συνδυαζόμενες μεταξύ τους δίνουν ευχερώς τη δυνατότητα καθορισμού εκδρομικών προγραμμάτων και εναλλακτικών θεματικών επιλογών.

Έτσι Τακτικοί στόχοι του Προγράμματος είναι η ανάδειξη και στήριξη των διαδρομών αυτών με:

- ☛ Δημιουργία νέων, βελτίωση και αναβάθμιση της ποιότητας των υπάρχουσων υποδομών και υπηρεσιών της τουριστικής προσφοράς της περιοχής.
- ☛ Καθιέρωση της ποιότητας και ανάδειξη τοπικών παραδοσιακών προϊόντων.
- ☛ Αξιοποίηση της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών πόρων.
- ☛ Διασύνδεση τομέων και δραστηριοτήτων (διαμονή, διατροφή, φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι, βιοτεχνία, χειροτεχνία) προκειμένου να ενισχυθεί και να

επιτευχθεί η προστιθέμενη αξία της τοπικής ταυτότητας, της τοπικής παραγωγής και κατ' επέκταση της τουριστικής προσφοράς.

Η περιοχή παρέμβασης της ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ Α.Ε. συγκεντρώνει συγκριτικά πλεονεκτήματα, που την καθιστούν, αφ' ενός πολύ ενδιαφέρουσα και αφ' ετέρου εύκολα προσιτή και τουριστικά ελκυστική, με αφθονία φυσικού πλούτου, ομορφιάς και θησαυρών τοπικής παράδοσης και πολιτιστικών πόρων, που χρήζουν προστασίας, ανάδειξης, προβολής, ανάδειξης και αποτελεσματικής αξιοποίησης, με ενιαία χωρική προσέγγιση και συνολική αντιμετώπιση.

Ο πιλοτικός χαρακτήρας του Τοπικού Προγράμματος Leader+, στην Βόρεια Πελοπόννησο, συνίσταται στην θεώρηση των προς υλοποίηση αυτοτελών έργων και δράσεων, όχι ως μεμονωμένων και ανεξάρτητων, αλλά ως αρμονικά συνδυασμένων και αλληλοσυμπληρούμενων με τρόπο, που να εξυπηρετείται η ενιαία, χωρικά και λειτουργικά, διαμόρφωση χαρακτηριστικού, αναγνωρίσιμου και ποιοτικού συνολικού αποτελέσματος, αντιπροσωπευτικού της περιοχής.

Η επίδιωξη ποιοτικών χαρακτηριστικών των έργων και δράσεων του Προγράμματος αφορούν :

- ☛ Την βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης
- ☛ Την ανάδειξη της παράδοσης και του τοπικού πολιτισμού
- ☛ Την εξασφάλιση υψηλού αισθητικού αποτελέσματος
- ☛ Την παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου
- ☛ Την διασφάλιση όρων υγιεινής και ασφαλείας.
- ☛ Την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων
- ☛ Την εξοικονόμηση ενέργειας
- ☛ Την λειτουργική αρτιότητα των εγκαταστάσεων
- ☛ Την ευχερή χρήση των εγκαταστάσεων και από ΑΜΚ – ΑΜΕΑ (Άτομα Μειωμένης Κινητικότητας και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες)

3. Προτεινόμενα Μέτρα-Δράσεις

Το βασικό μέτρο που προτείνεται είναι η ενίσχυση των επενδύσεων και η στήριξη της επιχειρηματικότητας. Το μέτρο αυτό κινείται γύρω από δύο άξονες-στόχους: **α.** Μέσω της δημιουργίας, της στήριξης, της ενίσχυσης και της ενθάρρυνσης μικρών επιχειρήσεων του αγροτικού και λοιπών τομέων της οικονομίας και **β.** Μέσω των επενδύσεων που ενισχύουν τη συλλογική τομεακή και διατομεακή δράση με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και νέων τεχνικών.

Αναφορικά με τον **α. στόχο** προτείνονται οι εξής δράσεις:

1. Δημιουργία νέων βιοτεχνικών μονάδων οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και παραδοσιακής τέχνης με στόχο τη διατήρηση της λαϊκής κληρονομιάς και παράλληλα τη δραστηριοποίηση νέων ανθρώπων.

2. Δημιουργία επιχειρήσεων μεταποίησης-τυποποίησης προϊόντων φυτικής παραγωγής. Στα πλαίσια της δράσης αυτής προβλέπεται η ίδρυση και εκσυγχρονισμός μονάδων μεταποίησης και τυποποίησης όπως για παράδειγμα στον τομέα των οπωροκηπευτικών, των δημητριακών κ.τ.λ.

3. Δημιουργία επιχειρήσεων παραγωγής ειδών διατροφής μετά την πρώτη μεταποίηση. Η δράση περιλαμβάνει τη δημιουργία επιχειρήσεων παραδοσιακών ειδών διατροφής όπως μονάδων αρτοποιίας (με προτεραιότητα σε παραδοσιακούς ξυλοφούρνους), μονάδων παραγωγής παραδοσιακών ζυμαρικών, παραδοσιακών γλυκών κλπ.)

Αναφορικά με τον **β. στόχο** προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

1. Εγκατάσταση συστημάτων διαχείρισης ποιότητας (ISO, HACCP, κ.λ.π.). Η δράση περιλαμβάνει την ανάπτυξη συστημάτων HACCP και ISO σε επιχειρήσεις της περιοχής. Για τις επιχειρήσεις δε του διατροφικού τομέα, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση η ανάπτυξη συστημάτων HACCP, προκειμένου να λάβουν ενίσχυση.

2. Δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων Clusters (το Cluster αποτελεί συσώρευση επιχειρήσεων σε συναφείς κλάδους). Η δράση αφορά την δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων. Προτείνεται η δημιουργία δικτύου επαγγελματιών Αγροτουρισμού .

3. Ανάπτυξη συστήματος, πιστοποίηση και έλεγχος ποιοτικών σημάτων (Π.Ο.Π, Π.Γ.Ε. βιολογικά προϊόντα κ.λ.π.). Η δράση αυτή αφορά τα προϊόντα που παράγονται στην περιοχή παρέμβασης LEADER+ και που διαθέτουν σημαντικές προϋποθέσεις

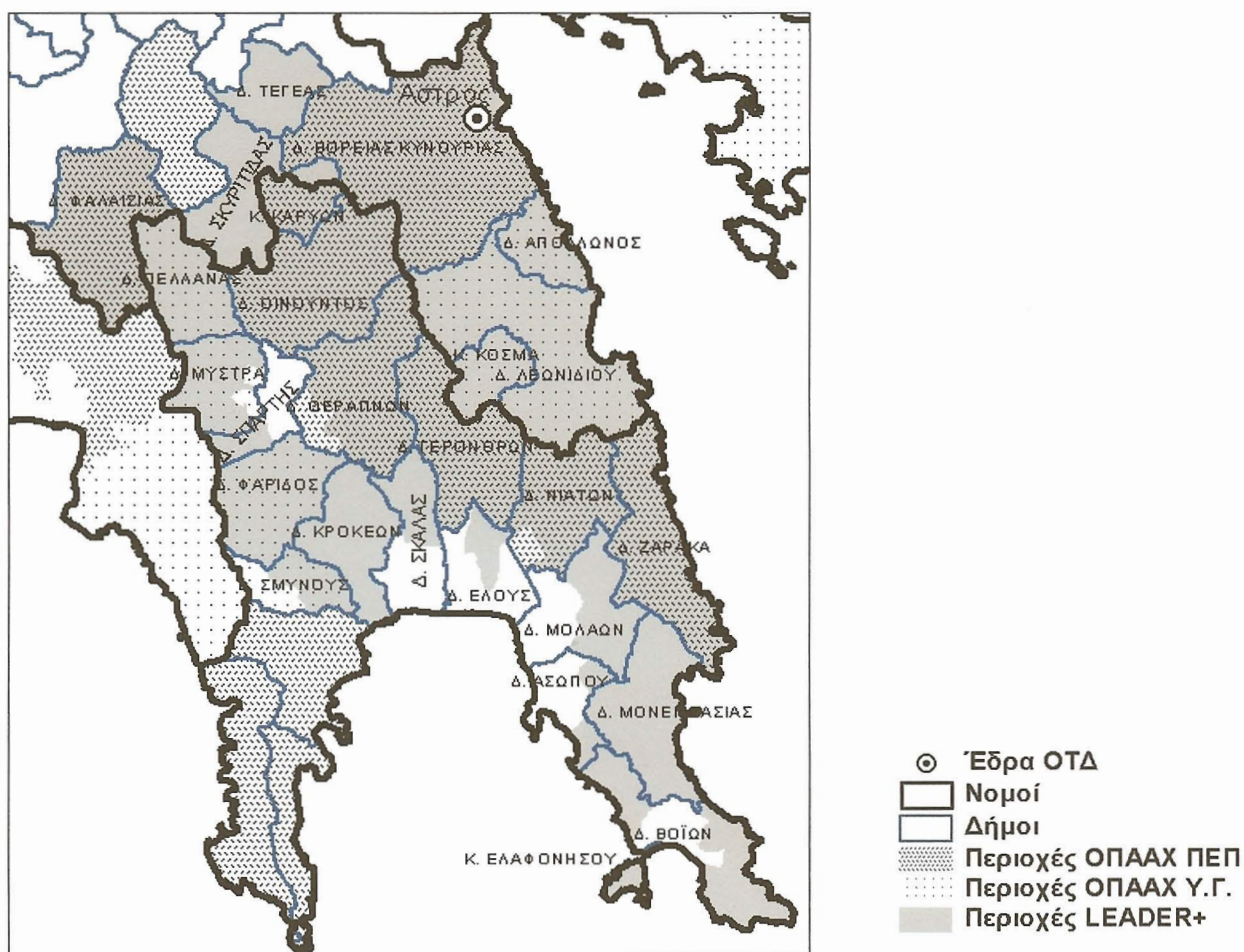
(παραδοσιακός χαρακτήρας κλπ) για χαρακτηρισμό τους Π.Ο.Π. (Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης), Π.Γ.Ε.(Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης), Βιολογικά .

-Το πρόγραμμα διαρκεί μέχρι 31/12/2008-

Β. Αναπτυξιακή Εταιρεία 'Πάρνωνας' Α.Ε.

Η Αναπτυξιακή Εταιρεία 'Πάρνωνας' Α.Ε. ιδρύθηκε το 1995 και έλαβε τη μορφή της Ανώνυμης Εταιρείας με κύριο σκοπό την οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής του Πάρνωνας. Σκοπός της εταιρείας είναι η σχεδίαση και η συμμετοχή στην ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη της περιοχής του Πάρνωνας.

1. Χάρτης περιοχής παρέμβασης Leader + της 'ΠΑΡΝΩΝΑΣ' Α.Ε.

Πηγή: www.leader-plus.gr

Πιο συγκεκριμένα:

Από τους 7 Δήμους-Κοινότητες που ανήκουν στο πεδίο δράσης της Αναπτυξιακής Εταιρείας 'Πάρνωνας' Α.Ε., οι 3 θεωρούνται ως «καθαρές» περιοχές Leader + (μέσα σε αυτές συμπεριλαμβάνεται και ο Δήμος Λεωνιδίου δεδομένου ότι ο πληθυσμός του είναι μεγαλύτερος των 3000 κατοίκων) και οι 4 ως περιοχές εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.). Αναλυτικότερα οι 3 αυτοί Δήμοι είναι οι εξής: Δήμος Τεγέας, Δήμος Σκιρίτιδας και ο Δήμος Λεωνιδίου.

2. Ταυτότητα του τοπικού προγράμματος

Ο χαρακτηριστικός τίτλος του προγράμματος είναι: **«Οικοανάπτυξη Νοτιοανατολικής Πελοποννήσου»**. Το θέμα συσπείρωσης του Τοπικού Προγράμματος αφορά την **«οικοανάπτυξη της Νοτιοανατολικής Πελοποννήσου»** και έχει ως στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής μέσω:

- ☛ Της ανάπτυξης συμπληρωματικών και εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων ως προς τη γεωργία κυρίως μέσα από τον ορεινό τουρισμό και την ίδρυση βιοτεχνικών επιχειρήσεων που αξιοποιούν την τοπική παραγωγή.
- ☛ Της ποιοτικής αναβάθμισης της φυσιογνωμίας της περιοχής και της ανάδειξης των χαρακτηριστικών στοιχείων της που σχετίζονται με την πολιτιστική παράδοση, το φυσικό περιβάλλον και την αρχιτεκτονική κληρονομιά.
- ☛ Την ομοιόμορφη κατανομή της ανάπτυξης και διάχυσής της στις ορεινές αλλά και στις παράλιες περιοχές του Πάρωνα.

Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την:

- ☛ Αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και των εμπειριών άλλων περιοχών από την Ομάδα, προς όφελος του τοπικού πληθυσμού, μέσω της ανταλλαγής και διάδοσης πληροφοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- ☛ Στήριξη της αποτελεσματικής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. της περιοχής, των Συνεταιρισμών και άλλων κοινωνικών-συλλογικών φορέων.
- ☛ Παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις, ιδιώτες, συλλογικούς φορείς.
- ☛ Υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων που αφορούν τον τουρισμό, την γεωργία, το περιβάλλον, τον πολιτισμό....

3. Προτεινόμενα Μέτρα-Δράσεις

Στην περιοχή εφαρμογής της ‘Πάρνωνα Α.Ε.’ τα προτεινόμενα μέτρα είναι δύο: **1.** Ενισχύσεις σε επενδύσεις και παράλληλα στήριξη στην επιχειρηματικότητα και **2.** Προστασία-ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Αναφορικά με το μέτρο 1, οι κατηγορίες δράσεων που προτείνονται συμπίπτουν με αυτές που προτείνονται αντίστοιχα και από την ΑΝ.ΒΟ.ΠΕ. Α.Ε. (και για το λόγο αυτό δεν θα γίνει αναφορά)

Όσον αφορά το μέτρο 2, αυτό στηρίζεται σε δύο κατηγορίες δράσεων-έργων:

α. Στην προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος, μέσω της αξιοποίησης και προστασίας περιοχών φυσικού κάλλους, τοπίων και περιοχών NATURA 2000. Πιο συγκεκριμένα η δράση αφορά σε έργα αξιοποίησης περιοχών γεωλογικού ενδιαφέροντος και έργα σήμανσης και ανάδειξης περιοχών Natura 2000.

β. Στην αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου. Αυτό θα επιτευχθεί με έργα που σχετίζονται με: 1. Οικιστική αναβάθμιση των περιοχών-οικισμών με αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον με την εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδίου οικιστικής ανάπτυξης και 2. Με την ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς.

-Το πρόγραμμα διαρκεί μέχρι 31/12/2008-

5. ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ LEADER + ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τον μέχρι τώρα σχεδιασμό και την υλοποίηση του τοπικού προγράμματος Leader + είναι τα ακόλουθα:

- ☛ Σημαντική ήταν η εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση (κυρίαρχο στοιχείο της πρωτοβουλίας) η οποία ακολουθήθηκε σε όλα τα στάδια του προγραμματισμού. Δηλαδή από τη σύλληψη της ιδέας του θέματος συσπείρωσης και των γενικών και ειδικών στόχων του Τοπικού Προγράμματος, όπου οι Ο.Τ.Δ. και οι συλλογικοί φορείς της περιοχής είχαν ουσιώδη συμμετοχή, μέχρι και τη σύνταξη του Τοπικού Προγράμματος.
- ☛ Οι προσεγγίσεις και οι δραστηριότητες στο πλαίσιο της LEADER+ διαφοροποιούνται από προσεγγίσεις και δραστηριότητες άλλων προγραμμάτων οι οποίες εφαρμόζονται στην περιοχή παρέμβασης, αλλά παράλληλα διασφαλίζεται η συμπληρωματικότητά τους όσον αφορά τους στόχους και την υλοποίηση του Προγράμματος.
- ☛ Το Τοπικό Πρόγραμμα έχει συμβάλει στην ευαισθητοποίηση των τοπικών πληθυσμών και, παρ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι απομακρυσμένες κυρίως περιοχές, έχει καταφέρει να αντιστρέψει το απαισιόδοξο κλίμα που επικρατούσε στον τοπικό πληθυσμό της περιοχής παρέμβασης και να παρακινήσει τους κατοίκους, να δουν το μέλλον της περιοχής τους με μεγαλύτερη αισιοδοξία και να αναλάβουν ανάλογες πρωτοβουλίες.
- ☛ Τα Τοπικά Προγράμματα προωθούν τη συνεργασία μεταξύ των τοπικών φορέων, οι οποίοι έχουν αρχίσει να συνεργάζονται περισσότερο, όχι μόνο στο πλαίσιο του LEADER + αλλά και ανεξάρτητα από αυτό.
- ☛ Δημιουργία βασικής τουριστικής υποδομής αλλά και αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους επισκέπτες.
- ☛ Ενθάρρυνση δράσεων δημιουργίας ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως οικοτουρισμός, χειμερινός, εναλλακτικός, ιαματικός, φυσιολατρικός, περιηγητικός....
- ☛ Διευκόλυνση των τοπικών κοινωνιών και εκμάθηση χρήσης νέων τεχνολογιών και τεχνογνωσιών-δυνατότητα διάδοσης τους.
- ☛ Αξιοποίηση τοπικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής.

6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι η ιδιαίτερα θετική εικόνα της πρωτοβουλίας Leader δεν έχει αλλοιωθεί και πιο συγκεκριμένα η Κ.Π. Leader + έχει εμβαθύνει στα προβλήματα που αφορούν τις αγροτικές περιοχές και συνεχίζει να διαδραματίζει το ρόλο του εργαστηρίου το οποίο αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της εμφάνισης και της δοκιμής νέων προσεγγίσεων στην ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη που θα επηρεάσει, θα συμπληρώσει και θα ενισχύσει την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης στην Κοινότητα.

Ειδικότερα, η υφιστάμενη στρατηγική του προγράμματος LEADER+ βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με τους στόχους των ολοκληρωμένων και πρότυπων στρατηγικών αειφόρου ανάπτυξης που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που είναι απόλυτα συνδεδεμένο με τις ανάγκες των περιοχών της ελληνικής υπαίθρου.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+, η οποία διαφέρει από τα άλλα επιχειρησιακά προγράμματα ως προς την προσέγγιση, το περιεχόμενο, τη μεθοδολογία σχεδιασμού και τον τρόπο υλοποίησης της, προσφέρει και θα προσφέρει στην ελληνική ύπαιθρο μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης, συμβάλλοντας έτσι στην ενίσχυση της θέσης της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό στερέωμα.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- Αγγελίδης Μ. (2004). *Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Χωρική Ανάπτυξη-Μια μεγάλη πρόκληση για την Ευρώπη και την Ελλάδα*, Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999). *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς τα Κράτη-Μέλη με την οποία καθορίζονται οι γενικές κατευθύνσεις για την κοινοτική πρωτοβουλία όσον αφορά την αγροτική ανάπτυξη, (Leader +)*, Βρυξέλλες.
- Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Βορείου Πελοποννήσου (2003). *Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader II*, Λεβίδι Αρκαδίας.
- Αναπτυξιακή Εταιρεία 'Πάρνωνας' Α.Ε. (2003). *Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader II*, Άστρος Κυνουρίας.
- Ηλεκτρονικές διευθύνσεις (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 08/07/2006)
www.leader-plus.gr
www.minagric.gr
www.europa.eu
www.agrotypos.gr
www.arcadianet.gr
www.pbs.gr
www.med-leader.gr
www.anvope.gr
www.parnonas.gr
www.info3kps.gr